

quia in eo, quasi digesta, & in methodum traducta reperiantur, quæ imminens pece voluminibus, & legibus, veluti *rudis, indigesta*que mole, continebantur) quinquaginta libros complectitur, qui in tria volumina divisi sunt: quorum primum dicitur *Digestum Vetus*, continetque quatuor supra viginti libros. Secundum vocatur *Infortiatum*, constatque quatuordecim libris. Tertium denique dicitur *Digestum Novum*, duodecim libris distinctum. Volumina hæc tria vocantur etiam *Pandectæ* in *Lege 2. §. Cum omnia Cod. de Veter. Jur. encl. hoc, est liber, sive unum continens omnia*. Primum volumen dicitur *Digestum Vetus*, quia primo compactum fuit. 2. vocatur *Infortiatum* juxta aliquos, quia difficiliores, fortioresque leges continet. 3. tandem *Digestum Novum*, eo quod ultimo loco publicam natum fuit lucem.

70. Digestum Novum continet bis mille noningenti viginti & octo leges. In Infortiato numerantur bis mille ducentæ, & quatuor supra triginta. In Digesto denique Veteri reperiantur bis mille noningentæ octoginta tres leges: & in summa leges Digestorum sunt octies mille centum quadraginta quinque.

71. Secundus liber Juris Civilis, scilicet *Justinianus Codex*, complectitur duodecim li-

bro: ex quibus novem primi inserti sunt in volumine, quod *Codex* appellamus; tres verò reliqui in libro qui vocatur *Volumen*. Novem primi libri habent ter mille & sexaginta octo leges; reliqui verò tres libri, qui in *Volumine* continentur, habent nongentas & quatuor supra quinquaginta leges. Et in summa univ ersus *Codex* constat, quater mille quingentis & duabus supra sexaginta legibus. Argumenta, quæ in novem primis Codicis libris enucleantur, hæc carmina dabant.

Sacrat prima, secunda parat, jus tertia dicit.

Contrahit in quarta: Nubere quinta docet.

Donat testes sexta: Libertos septima ponit.

Pignora in octava: Crimina nona premit.

72. Posteriores tres libri Codicis, sicut & *Authenticarum*, & *Novellarum*, cum diversas, prorsusque distinctas materias pertractent, neutiquam possunt illorum argumenta in compendium redigi. Insuper. Volumen non solum complectitur tres Codicis posteriores libros, verum etiam *Authenticas*, quæ in *Collationibus* dividuntur, librumque *Fœdorum*, qui in duos alios libros partitur, quorum quilibet in titulos, & *Paragraphos* dividitur.

De.

73. Demum quartus liber Juris Civilis sunt *Institutiones Justinianæ*, sive *Instituta*, ubi veluti in Compendium, clarissimamque methodum universa Juris Civilis præcepta redacta addiscuntur; volumen hoc in quatuor libros partitum est in primo agitur de personis; in secundo de rebus, & modis eas acquirendis; in tertio de contractibus, & obligationibus; in quarto de actionibus.

Prætermitto modum, praximque allegandi textus uti jusque Juris, quia potius usu ipso, & experientia, quam confusis verborum ambagibus, & præceptis addiscitur. Superfedeo itidem explicationi juris nostri municipalis, quia apud quemque ex Authoribus regnicolis nullo labore offenditur. Atque hæc in commodum tyronum brevi calamo delibasse, sufficiat.

DISPUTATIO I.

DE NATURA, ET CONTRACTUUM DIVISIONIBUS.

CUM recta pertractandi methodus prius rei naturam, quæ in dissertationem adducitur, ejusque multipliciter, ac partes reterendas exposulet, ut deinde, quæ ipsam, aut comitantur, aut subsequuntur, aut concernant, dignoscantur; ideo in prima hac disputatione Contractus essentiam, ejusque multipliciter enucleabimus; ut postea ad cæteras circa ipsum difficultates expediat nobis pateat aditus.

SECTIO I.

ESSENTIA PACTI, ATQUE Contractus exponitur.

UT clarius Contractus definitio stabilita maneat, prænotandum est, hoc nomen *Contractus*, etymon trahere à *trahendis* in vicem voluntatibus, & in unicum eas colligere, seu obligare; quo sensu sumitur ab *Ulpiano* ex *Labeone* in *leg. La-*

beo 10. §. Contract. ff. de Pact. ubi inquit: *Contractum autem ulero, citraque obligationem, quod Græci Syntallagma vocant: Qui bus verbis, ut postea latius demonstrabimus, non tam definit Contractum, quam ejus etymologiam exponit. Alii verò Contractum ita appellari existimant à contrahenda obligatione: hæc est juri consformior, & naturæ ipsius contractus, quæ aliquam*

D₂

sem.

ſemper obligationem inducit, & ita eleganter ex verbo *contrabo*, ſolemnè phraſi dicitur, *obligationem contrahi*, ut conſtat ex toto titulo de *Contrabenda Emptione*, & de *Contrabenda Stipulatione*; atque hinc, qui contractum celeberrant, *contrabentes* vocantur.

2 Animadvertendum inſuper eſt, contractum variis nominibus appellari in jure: aliquando ſiquidem *paſtum*, aliquando *conventio*, nunc *paſtio*, nunc *paſtum conventum*, modo *conſenſus* dicitur: vocibus præterea latiſſimè acceptis; nam paſtum latius patet, quam contractus, ut jam dicemus: *conſenſus* poteſt eſſe duorum intellectuum: *Conventio* duorum corporum in eundem locum.

3 Uterius animadvertendum eſt *paſtum* (quod à *pace* dicitur, quia qui in una voluntate conveniunt, pacem habere eſt neceſſum, ut habetur ex Div. Iſidoro in cap. *paſtum* 10. de Verb. ſig. bifariam accipi in jure: 1. pro quavis conventione, ſeu conſenſu multiplicis voluntatis circa eandem rem: 2. pro illis conventionibus, quæ reperiuntur, & quaſi comitantur principalem contractum, & quas vernaculo noſtro *concierto*, ò *condiciones del trato*, appellamus: hæcque vocantur à jurisperitis *paſta conventa*; & in hac ultima acceptione ſere ſemper uſurpatur in jure hoc nomen *paſtum*.

4 Animadvertendum itidem eſt, Contractum apud juris Interpretes tripliciter ſummi, 1. *late*, 2. *proprie*, 3. *propriſſimè*: *late* accipitur, pro quovis conſenſu, unde oriatur obligatio: & in hoc ſenſu comprehendit quaſi contractum, & diſtractum: eſt ergo *quaſi contractus* paſtum quoddam, aut quaſi paſtum duplicis voluntatis, alterius verè, fictæ alterius, quæ à jure ſuppletur: tale eſt paſtum inſitum à Tutore de rebus pupilli, & à Curatore de rebus prodigi, & furioſi: quæ paſta tenent etiam ſi renuant, & nolint, aut ignorent pupilli, aut prodigi; nam ipſorum voluntas reſuſa eſt à jure in voluntate Tutoris, & Curatoris.

5 *Diſtractus* eſt extinctio obligationis præcedentis, & reſolutio ipſius contractus; nam licet in jure sæpe uſurpetur *diſtractio* pro alienatione rei, & ſic idem ſit, *rem diſtrahere*, ac *rem alienare*; dum tamen præſius, & proprius LL. loquuntur, *diſtractum* pro contractus reſolutione accipiunt: ut dum contrahentes mutuo conſenſu contractum antea inſitum reſolvunt, & ab obligatione contracta liberantur; ut dum debitor mutuum pecuniam ſolvit, obligationemque extinguit; vel quando creditor debitum remittit, & condonat creditori, quod in jure dicitur *accepti-*
lan

latio. Igitur, cum in diſtractu ambæ voluntates conveniant in reſolvendo priori contractu, extinguenſque obligatione, quæ ex illo oriebatur, ideo frequenter in jure *diſtractus* appellatio contractus venit.

6 Contractus *proprie talis* eſt, dum intervenit verus conſenſus ex utraque parte; obligatio tamen ſolum ex una parte reſultat, ut evenit in omnibus contractibus lucrativis, ut donatione, promiſſione, &c. Tandem Contractus *propriſſimè* ſumptus eſt, dum datur non ſolum mutuo verus conſenſus ex parte utriuſque contrahentis; ſed etiam oritur mutua obligatio inter utrumque, quod accidit in omnibus contractibus oneratoſis, ut emptione & venditione, locatione, &c. ex multiplici hac *contractus* acceptione ortum trahit difficultas, diſſidium, ac varietas DD. in præſcribenda contractus definitione: pro qua

7 Animadvertendum præterea eſt, obligationem neceſſario oriri ex contractu, aut quaſi contractu, ut expreſſè decidit *Juſtinianus §. ſequens diſtinctio* Inſt. de Obligatombus, etique effectus indilpenſabiliter ortus ex quovis contractu; ut tenent Jurifæ omnes, quos ſequitur, & illuſtrat *Pichardo in Rubr. de verb. Obligatione num. 18. celebrato* enim quovis contractu,

obligatio ſtatim conſiſtit, ita tamen ut conventio obligationem præcedat. Tandem animadvertendum eſt, obligationem oriri ex jure reperto in actore; ex eo enim, quod *Titio* ſic jus adverſus *Cajum* ad debitum, aut mercem exigendam, oritur obligatio in *Cajo* ad ſolvendum debitum, aut tradendam mercem.

8 His opportune præmiſſis, ut ad dignoſcendam contractus naturam, atque eſſentiam, expeditior pateſcat via, AA. placita circa hoc punctum brevi calamo præſtringemus, ac reſellimus. 1. igitur *Gerſon Chancelarius Parisienſis*, cui pauciſſimi ſuffragantur 2. *parte, quaternario 3. conſideratione 9.* ita Contractum definiit: *Commutatio legitima, ſeu legibus conformis. Quæ definitio*, ut pote adverſa pluribus juris Sanctionibus explodenda, venit 1. quia dantur plurimi contractus, qui ſolo conſenſu perficiuntur ante ipſam commutationem, ut emptio, venditio, locatio, conductio, ſocietas, & ſimiles alii, conſtatque ex leg. 1. §. ſin. leg. 2. in venditionibus de *Contrabenda Emptione*, leg. 1. Cod. eodem tit. leg. 1. ſf. locati leg. 2. & 47. ſf. de Obligat. & dition. & pluribus aliis, & late firmant *Antonius Gomez tom. 2. Var. cap. 2. Pichardo in principium tituli 24. libri 3. Inſt.*

2. Secundo peccat prædicta defi-

natio, quia plures contractus ordinantur, non à conformitate cum legibus, sed ex jure gentium, ut emptio, & venditio, depositum, commodatum, permutatio, & plures alii ex leg. Ex hoc jure leg. juris gentium 7. ff. de Pacto cum concordantibus: ergo essentia Contractus nequit esse, quod sit commutatio legitima, seu Legibus conformis. 2. alii cum Conrado in questionibus de Contractibus, tract. 1. qu. 2. 16. conclusionem 3. hoc pacto contractum definiunt: *Actus qui re, vel litteris, vel consensu est celebratus, quo res transferatur de uno in alium, quo ad aliquale dominium, vel usum, vel etiam aliam speciem juris supra definiti, vel si debens transferre non transferat, obligatio succedit ad interesse.* Equis tamen non statim definitionem hanc prorsus eliminet, tum propter supervacaneam nimis verborum redundantiā, tum quia ineptè intrudit species in definitionem generis, tum quia per disjunctiones definitum exponit? Nec multum à redundantati definitione hac aberrat, quæ traditur à P. Comitolo 1. parte de Contractibus cap. 2. quæ superfluitate, & longitudine sua statim corruit, ideoque ab illius transcriptione superfluo.

10 Tertio: Juris Interpretes pene omnes antiqui (ut ipsi reputant ab Ulpiano ex Labeone

traditam in L. Labeo 19. §. Contractum ff. de Verborum signific.) Contractum definiunt: *Ulro, citroque obligatio.* Cæterum hæc definitio merito rejicitur à Theophilis nostris (licet aliqui eam amplectantur) atque etiam à pollicioribus Juristis, quos citatos sequitur prælaudatus Pichardo, qui melior omnibus assumptum hoc intimè reteggit, atque exornat. Impugnatur ergo 1. quia plures dantur rigorosi Contractus, qui ex una tantum parte obligationem producant, ut Mutuum, Commodatū, Precarium, & similes alij, ut aperte constat ex L. certi conditio 9. L. Civitas 27. ff. Si certum petatur L. unica Cod. ut actio ab herede L. jubemus nulli 14. §. Verum. Cod. de Sacros. Eccles. L. si donationes 7. Cod. de his que vi L. Si quis emptio 8. Cod. de Prescriptionibus 3. vel 4. ann. & aliis innumeris.

11 Secundo: quia in contractu nascitur obligatio, quando mutus utriusque contrahentis consensus intervenit ex L. 1. §. L. 7. Conventiones §. Adeo ff. de pactis; atqui, ut ex contractu obligatio nascatur, neutquam necesse est ut obligatio reciproca ulro, citroque oriatur, ut patet in donatione, mutuo, commodato, & aliis conventionibus, ex quibus ex una tantummodo parte obligatio nascitur.

ergo reciproca obligatio non est de essentia contractus. 3. quia obligatio potius est effectus sequens ad contractum, ab illoque descendens, quam essentia ipsius contractus: ergo definire contractum per obligationem est confundere causam cum effecta. Tandem, quia, ut in argumentorum solutionibus dabimus, Labeo in præallegato Textu, non tam definitionem, quam etymon contractus exposuit.

12 Non me later, nonnullos ex nostris Theo-Juristis pro viribus contendere, definitionem Labeonis ab his, & aliis impugnationibus vindicare; sed aggressi sunt adhuc admissis limitationibus, quas ipsi superaddunt; & ulterius, quia, dum volunt interpretari, & explicare definitionem hanc, ita eam deformant, ut jam alia prorsus definitio, quam à Labeone tradita est, evadat, ut aperte liquet ex explicatione, quam illi adpartat Doct. Haunoldus hic, dum inquit, quod ly *ulro citroque* positum in definitione Labeonis non est referendum ad obligationem; sed ad conventionem subintellectam, ita ut reddat hunc sensum, *conventio ulro citroque ex qua oritur obligatio*, quo pacto ad lucrativos etiam contractus extenditur.

13 Atque hinc ipse Haunoldus in hunc modum suam ar-

chitectatur definitionem, *conventio ulro citroque habita pariens actionem civilem.* At definitio hæc 1. ruit, ex eo quod plures sunt contractus, qui obligationem prætoriam, & honorariam pariunt, hoc est, quam Prætores sua jurisdictione constituunt. Obligatio siquidem dividitur in *Civilem, & prætoriam*, ut constat ex L. Jus autem 7. ff. de Jusstitia, & Jure, & L. Legitima 6. ff. de Pactis. L. 2. in fine, & L. 3. ff. de Const. pecunia. Secundo peccat talis definitio; quia contractus innominati suat vere contractus, & tamen, si non vestiantur aliqua juris solemnitate, actionem civilem non pariunt, stando juri civili. Tandem, quia contractus matrimonialis contractus verus fuit, antequam conditæ fuerint leges civiles, ac proinde antequam civilem obligationem produceret. Relictis ergo aliorum definitionibus, ut mentem nostram perspicue, atque electè circa hoc punctum seramus, sequentibus conclusionibus placuit rem totam definire.

14 Dico ergo 1. definitio contractus, ut sit recta, debet comprehendere contractus lucrativos. Probatur 1. definitio contractus debet comprehendere omnes contractus stricte, & juridice tales: sed contractus lucrativi tales sunt stricte, & juridice: ergo &c. Minor Proba-

bata manet supra, dum definitio-
nem; quæ *Labeonis esse putatur*,
similiter, *ultra*, citroque obliga-
tio; rejecimus. Prob. in super:
contractus lucrativi parient ac-
tionem ex parte unius contra-
hentis, & ex parte alterius obli-
gationem; sed obligatio oriri
nequit nisi ex contractu, aut
quasi, aut ex maleficio, aut quasi
§. Sequens divisio 2. Instit. de obli-
gationibus: ergo cum obli-
gatio in contractu lucrativo non
oriatur ex maleficio, aut delicto,
oriatur ab ipso tanquam ex con-
tractu.

15 Nec terrere nos debet
præallegata lex *Labeo 19. ad*
quam responderet 1. omis-
sis pluribus interpretationibus, quæ
videri apud Juristas præ-
fertim *Mendoza lib. 1. disp. fu-*
ris Civ. cap. 4. num. 33. & lib. 3.
cap. 2. num. 2. quod *Ulpianus* ibi
non definit contractum, sed ex
Labeone explicat significationem
horum verborum *Agere, Gerere,*
Contrahere, & inquit quod *Agere*
dicitur illud quod fit, sive re, si-
ve verbis, ut in stipulatione, &
mutuo, nam hoc verbum *Agere*
generale est. *Contrahi* dicitur
obligatio præcedens *ultra*, ci-
troque; nam *contrahere* significat
mutuo trahere, & in unum col-
ligere, ut evenit in venditione,
locatione &c. quæ solum con-
sensu pariunt obligationem. *Ge-*
ri dicitur quod recitantur fit, &

non verbis; ex quo liquet, quod
in dicta *leg. Labeo*, ly *contractum*
est participiū, non tamen essentia
contractus, comprehendens om-
nem conventionem, ex qua trans-
feratur jus, subindeque in tali
leg. neutiquam definitio, sed
etymologia hujus nominis,
quod est *contrahere*, expenditur
à *Jure-Consulto*.

16 Solutio hæc evincitur
1. ex testibus à nobis supra ex-
pensis, ex quibus constat con-
tractus lucrativos esse vere con-
tractus. 2. ex eo quod lex illa
subjaceat *tit. de Verborum sig-*
nif. ubi non tam rerum essentia,
quæ verborum significatio enu-
cleatur. 3. ex *Labeonis* consue-
tudine (cujus sententia ibi re-
fertur) qui ut *Autor* est *Gellius*
lib. 13. Atticarem cap. 10., cum
latine lingue esset studiosissimus,
specialium verborum originem
percillere semper contendebat,
ut ea scientia intricatos *Juris*
Civilis nodos facilius dissolve-
ret, unde in forma disting. verba
legis, *contractum esse ultra, ci-*
troque &c. contractum juxta nomi-
nis etymologiam, sive partici-
pative sumptum, concedo;
contractum præse, essentialiter,
juridice, & nominaliter, neg.
Secundo resp. disting. alter, *con-*
tractum pro famosiori, nempè,
prout comprehendit solos one-
rosos, conc. contractum in gene-
re, neg.

Di-

17 Dico 2. rectius defi-
nitur contractus in ordine ad
translationem juris, quam in
ordine ad obligationem. Prob.
Contractus rectius, & magis
juridice definitur in ordine ad
id, quod prius in ipso concipi-
tur: sed prius concipitur in con-
tractu translatio juris, quam
obligatio: ergo &c. Prob. min.
Id ex quo oritur obligatio, &
quod supponit ipsa obligatio or-
ta ex contractu, concipitur prius
in contractu; sed obligatio in
uno ex contrahentibus oritur ex
jure acquisito in alio, supponit
que tale jus: ergo &c. Prob.
min. primò in venditore v.g., aut
in promittente, ideo datur obli-
gatio tradendi mercem, aut rem
promissam, vi contractus, quia
vilius emptor, & promissarius
acquisierunt jus in mercem, &
rem promissam: ergo obligatio
oritur ex jure, illadque sup-
ponit.

18 Prob. 2. & retegitur
amplius præcedens ratio: obliga-
tio orta ex contractu est obliga-
tio ex stricta justitia commutati-
va, adeo ut plures sequati *P.*
Oñate contractum definiat *Pac-*
tum obligans ex justitia commu-
tativa; sed obligatio ex justitia
commutativa in uno ex contra-
hentibus necessario supponit jus
in altero: ergo obligatio orta ex
contractu subsequitur ipsum jus.
Prob. Min. *Justitia* ex *Justitiano*

in principio *tit. de Justitia, &*
Jure, & ex *Ulpiano leg. 1. ff. de*
Justitia, & Jure, & ex *Tripho-*
neno leg. Bona fides, ff. de Deposi-
to, est constans, & perpetua volun-
tas jus suum cuique tribuendis: er-
go ut detur obligatio ex justitia
necessario præsupponitur jus de
eo, quod debet tribui vi obliga-
tionis ortæ ex justitia. Urgetur
alter hæc ratio: jus est obiectum
justitiæ commutativæ: ergo jus
præintelligitur ad obligationem
vi cuius tenetur contrahens sa-
tisfacere alteri contrahenti.

19 Dico 3. actualis trans-
latio juris orta ex pacto non est
essentia contractus. Prob. con-
clusio: talis translatio est effectus
contractus: ergo non est ejus es-
sentia. Prob. antecedens: r. quo-
ties jura de contractibus loquun-
tur, decidunt, ex illis oriri
adquisitionem juris, & actio-
nem ex parte unius contrahen-
tis, obligationemque ex alterius
parte, ut passim iteratur omni-
bus titulis de contractibus in
particulari: ergo translatio ac-
tualis juris est effectus contrac-
tus: 2. non minus oritur ex con-
tractu actualis obligatio, quam
actualis translatio juris; ac qui
actualis obligatio est effectus, &
non essentia contractus, ut ope-
me expendit *Pichardo in Rubr.*
tit. 16. Instit. ergo etiam actualis
translatio juris est effectus con-
tractus, & non illius essentia: si-
cut

cut quod producitur vi actionis, & sequitur ad illam est illius effectus, & supponit confidentiam actionem: sed actualis translatio juris sequitur ad contractum, & acquiritur vi illius: ergo actualis translatio juris est effectus illius, supponitque constitutum contractum.

20 Dico 4. Contractus in genere ita debet definiti: *Pactum translaticivum juris*. Prob. conclusio 1. per id debet definiti, presse, & juridice contractus, per quod convenit omni, & soli contractui juridicali, differtque ab omni non ipso; sed esse *pactum translaticivum juris* convenit omni, & soli contractui, per idque ab omni non ipso discernitur: ergo &c. Prob. min. posito pacto ponitur duram, aut plurium voluntatum placitum, & posita virtute proxima, & expedita transferendi jus, ponitur id vi cuius contrahentes acquirunt jus, quod antea non habebant, contrahunt obligationem, gaudentque actionibus, quibus antea desitiebantur; deficientique pacto translatico juris, nec jus transfertur, nec obligatio nascitur, nec actio acquiritur, subindeque pactum illud non est contractus: ergo hoc quod est esse *pactum translaticivum juris*, &c.

21 Prob. 2. omnis contractus est pactum, sive plarium

voluntatum concursus, in idemque placitum, nullusque assignabilis est contractus, in quo non transferatur aliquod jus, sive ad rem, sive in re, sive jus plenum proprietatis, & usufructus, ut in donatione, emptione, & venditione; sive solum dominium proprietatis; sive solum utile, ut in feudo; sive solum ad usum, ut in commodato, & precario (casu quo precarium sit verus contractus) & in superficie: ergo prædicta definitio explicat essentiam omnis contractus.

22 Prob. 3. & retegitur amplius præcedens ratio Scholastico tramite: prædicta definitio constat genere proximo, & differentia ultima: ergo &c. Prob. antecedens, quoad primam partem: licet omnis contractus sit pactum, non tamen omne pactum est translaticivum juris, neque inducens obligationem aliquam ex iustitia, sed ad summum, vel ex veracitate, vel ex constantia, aut decencia, vel ex fidelitate, ut supra expensum manet animadversione secunda: ergo pactum latius patet, quam contractus, & alius convenit omni contractui: ergo pactum est genus proximum ad omnem contractum. Quoad secundam partem prob. illud antecedens: contractus differt à reliquis pure pactis, & conventio-

ni-

nis, per hoc quod sit translaticivus juris.

23 Consulte dicimus, quod per *ly translaticivum juris* differt contractus à reliquis pure pactis, & conventionibus, nam ab aliis, quæ pure pacta non sunt, differt contractus per *ly pactum*: pro quo opportune prænotandum est, quod *cum leges, maleficia, & quasi, Judicium sententia, Principumque mandata* identidem transferant jus, obligationemque passim inducant, ideo tenendum est contractum per *ly pactum* differe à *legibus, Maleficiis, & cæteris*, quæ sunt translatica juris, non tamen sunt pactum; & per *ly Translaticivum juris* differe à puris pactis, quæ translatica juris non sunt; subindeque, ut Dialecticorum phrasi loquamur, prædicta definitio constat duplici prædicato, *divisivo generico, & differentiæ differentiali*, quemadmodum definitio hominis, nempe *animal rationale*, in qua *ly Animal* est genus respectu brutorum, & differentia comparativè ad Angelos, & viceverà *ly Rationale*.

24 Ex hucusque stabilitis deduces 1. quod ea, quæ in iure vocantur *pacta nuda*, sunt verè, & propriè contractus, nam ea indigitantur *nuda pacta*, quæ nulla juris solemnitate vestiuntur, *ut nomine specifico, si-*

mpulatione, juramento, &c. argue in his transfertur jus de uno in alium, oriturque obligatio naturalis, stando juri communi, & obligatio civilis, attento jure nostro municipalis, *ex leg. 2. tit. 16. lib. 5. Novæ Compilationis*: imò iuxta plures (de quo infra) stando juri Canonico, *ex cap. 1. & ex cap. 3. eodem titulo*: ergo sunt verè contractus. Deduces 2. Pollicitationem (nempe, promissionem nondum acceptatam) non esse contractum, cum nec sit pactum; quia tunc unicum tantum adest placitum, neque ante acceptance[m] jus aliquod inducit. Cæterum promissio acceptata, cum obliget ex iustitia, juxta mihi probatam sententiam tract. de Promissionibus, in Contractum numerum recensenda est.

SUBSECT. UNICA. SOLVUNTUR ARGUMENTA

25 OBJICIES 1. contra primam: Nostra definitio convenit contractibus lucrativis; sed hi non sunt verè contractus: ergo convenit aliis à definito. Min. probari solet 1. ex præallegata *leg. Labeo 19.* cui abundè à nobis factum est satis. Prob. 2. illa min. Ideo contractus lucrativi, apud nos, sunt verè contractus, quia à jure in contractibus recensentur; sed etiam distractus

Et

Et

Sæpe à jure inter contractus recensentur, quin proinde juridice contractus sint: ergo similiter, &c. Resp. negata prima. atque etiam min. probationis secundæ; nam, ut jam monuimus, in omni distractu semper intervenit novus alius contractus solutivus primi; atque ideo, refertur distractus respectu primi antiqui contractus, in re tamen est vere denuo inductus contractus, 2. resp. disting. maj. probationis: ideo præcisè, quia à jure recensentur, nego; & quia in jure conceditur illis actio, obligatio, & alia, quæ sunt propria solus contractus, concedo, & deofficiis terminis distincta min. nego consequ.

27. Obijciens 2. contra secundam: Precarium est verè contractus: sed ex illo oritur obligatio restituendi rem, & nulla datur juris translatio: ergo obligatio est essentialis contractui, non verò juris translatio. Min. quo ad primam partem est indubitata, ex leg. 1. ff. de Precario; & cap. finali de Precario. Quo ad secundam partem probatur: in eo differt Precarium à Commodato, quod in hoc conceditur usus rei ad determinatum tempus, intra quod repeti nequit à domino, ex Leg. 1. & 2. ff. Commod. & L. 1. Cod. eodem & cap. 2. Extrav. de Commod. & §. Item cui Instit. Quibus modis de con-

tract. Oblig. & aliis; in Precario autem ita conceditur usus, ut in quocumque tempore velit dominus, rem possit repetere, ut tenent Juristi omnes, & illustrat Ant. Gomez tom. 2. Variar. cap. 6. num. 1. Ergo in Precario nullum jus transferatur.

28. Resp. 1. negando 1. majorem nonnullis primæ notæ Juristis, ex leg. Interdictum 14. ff. de Precario, ubi Paulus inquit: Interdictum de Precariis merito interdictum est, quia nulla eorum nomine Juris-Civilis actio est; magis enim ad donationes, & beneficii causam, quam ad negotii contracti, spectat Precarii conditio; quo tota machyna argumenti evanescit. Resp. 2. negata 1. min. disting. secundam partem antecedentis probationis: ut in quocumque tempore post aliquem usum rei Precario tradita, concedo: ante omnem usum, nego; nam ut cum Panormitano, Navarro, & aliis opinemur tenent PP. Molina, disput. 298. & Card. Delugo, de Just. & Jur. disp. 33. sect. 2. num. 1. res Precario concessa, nequit in continentem revocari sine nova rationabili causa; subindeque arbitrio prudentis aliquod temporis spatium concedi debet, quo beneficium prodesse possit petenti. 3. resp. disting. aliter eandem secundam partem, ut in quocumque tempore possit

repetere, & dum habet rem, gaudet possessione naturali (ex leg. & Habes 15. §. final. ff. de Precario, & leg. 3. §. Ex contraria Verf. Sabinus ff. de acquir. post. fess.) & convenit Precario utenti interdictum possessorium (leg. Qui Precario 9. ff. de Precario) concedo: & non competit ipsi possessio naturalis, nec tale interdictum, nego: ex quo constat, quod Precario utens gaudet aliquo jure.

29. Obijciens 3. jura, quoties agunt de Contractibus, solùm faciunt mentionem de actionibus, & obligationibus; de translatione autem juris, nec verbum quidem usurpant: ergo essentia contractus, potius in obligatione, quam in juris translatione consistit. Urgetur hoc ipsam: Id, quod specificè sumptam distinguit unum contractum specificè ab alio, hoc ipsum sumptum genericè distinguit contractum in genere à non contractu; sed obligatio mutua, vel non mutua distinguit specificè contractum onerosum à lucrativo: ergo obligatio genericè sumpta distinguit contractum à non contractu, ac proinde est differentia characteristica illius.

30. Ad argumentum disting. antecedens: de translatione juris, nec verbum usurpant, neque illam supponunt, nego; & illam supponunt, concedo. Si etiam

translatio juris non præintelligatur in contractibus, nec obligatio, nec actio ex contractu proveniet, ut nullus incipiat. Secundo disting. idem antecedens: nec verbum usurpant, inspecto præcisè verborum cortice, concedo: inspecto juris rigore, & vi legum, nego. Igitur jus concedere actionem, & obligationem in contractibus, est: ex pendere jus translatum ab uno in alium contractentem, nam actio nihil aliud est, quam, fur ad petendum in judicio, obligatio verò est, vinculum juris, subindeque, dum de actione, & obligatione sermonem intexunt, ipsum jus translatum supponunt. Ad urgentiam, disting. min. Sed obligatio mutua, vel non mutua distinguit effectivè, concedo: essentialiter, & in se, nego; sicut ritibus distinguit hominem à brutis; obligatio etenim est effectus subsquatus ad contractum, ut jam evicimus.

31. Obijciens 4. ex leg. Omnem obligationem 20. ff. de Judicis ubi Paulus inquit: Omnem obligationem pro contractis habendam esse existimandum est: ergo obligatio est essentia contractus, subindeque in ordine ad obligationem definiendus est. Resp. relictis aliorum solutionibus, quæ minus ad mentem Juris-Consulti, & ad titulum, ubi lex inserta est, & ad sequentia

verba ipsius legis conformes sunt. Resp. inquam disting. legis verba: omnem obligationem pro contractu habendam esse, quo ad effectus fori, & conventionis, concedo; quo ad naturam ipsius contractus, nego. Igitur solum vult Paulus, in ordine ad iudicia, & ubi quisque agere, vel conveniri debeat, obligationem pro contractu habendam esse: nimirum, ut quemadmodum quis, ubi contraxit, convenitur, non adstante fori exceptione, sicut etiam ubi obligationem aliquam contraxit, quamvis hæc ex contractu non descendat, ibi conveniri debet; perinde, ac si contractus ibi fuisset initus: subjungit enim immediate in dicta L. S. C. Paulus, ut ubique quis obligetur, & contrahi videtur.

32 Objicies 5. contra 3. Id quo præcisè deficit contractus, cæteris alijs manentibus, est ejus essentia; sed deficiente actuali translatione juris in alium, licet remaneat pactum translaticivum juris, deficit contractus: ergo &c. Probat. min. Pactum translaticivum juris nihil aliud est, quam consensus duplicis voluntatis volentis jus transferre; atqui potest dari talis consensus, quin detur contractus, eo solum, quod deficiat actualis juris translatio: ergo &c. Prob. min. In contractibus in-

validis pupilli, minoris, prodigi, furiosi, & in matrimonio clandestino, in renunciatione facta absque solemnitatibus à Trid. præscriptis, in quibus omnibus datur consensus utriusque contrahentis volentis se obligare, & jus transferre; sed tamen non datur contractus, ut indubitatè juris est: ergo &c. Roboratur in his casibus posita præcisè actuali juris translatione, cæteris immutatis, daretur contractus: ergo hic in tali translatione sitit. Resp. negata 1. min. disting. maj. probationis: Pactum translaticivum nihil aliud est, quam consensus duplicis voluntatis habilis, & non impeditur, volentis jus transferre, concedo: voluntatis inhabilis, & impotentis jus transferre, nego. Vel aliter quam consensus legitimus, concedo, illegitimus, nego: & disting. 2. maj. in contractibus &c. datur consensus inhabilis, impeditur, & illegitimus, concedo: habilis, expeditus, & legitimus, nego.

33 Igitur in illis contractibus proflus nullis, licet detur in re consensus utriusque voluntatis, cum tamen personæ contrahentes penitus inhabiles reddantur à jure, ut valide contrahant, ideo juridice loquendo, perinde est dari tunc consensum, ac nullum consensum intercedere, nullumque pactum

ex tali consensu nasci. Sicut licet detur consensus in illo, qui non est vere Dominus, & scit se non esse Dominum, & transferendi dominium in alium, tamen nullum jus transfertur ex tali consensu; ita consensus in casibus argumenti non est ex se translaticivus juris, cum personæ inhabiles sint ad hoc, ut cum effecta jus transferant, potiusque dicenda est velleitas contrahendi, quam consensus ineundi contractus.

34 Instabis: si contractus non consisteret in actuali juris translatione, licet hæc aliunde impediretur, daretur contractus; sed hoc est falsum, cum nequeat dari contractus validus, quin jus aliquod transferat: ergo contractus consistit in translatione actuali juris. Confirmatur: in communi Juristarum phrasi, omniumque existimatione, idem est contractum esse nullum, ac non transferre aliquod jus: similiter, idem est non dari juris translationem, ac non dari contractum: ergo contractus sit in translatione juris. Resp. ad instantiam, disting. maj. si contractus non consisteret in actuali translatione, neque illam necessario induceret, concedo; si illam necessario inducit, nego; sufficit enim mutuum vinculum inter duo, ut, uno deficiente, deficiat al-

terum: si ergo deficeret actualis translatio, siquidem esset, quod deficeret aliquod constitutum virtutis proximæ translativæ. Unde ad confirmationem disting. antecedens: idem est argutive, effectivè, & velut à posteriori, concedo; constitutive, & velut à priori, nego; quia contractus est causa necessaria translationis juris, & obligationis, ideo rectè deducitur: non transfertur jus: ergo contractus nullus roboris est; quod pluribus exemplis in jure liquet.

35 Instabis: ex hypothese si (licet impossibili, quæ ad indagandas rerum essentias non semel admitti debet) quod daretur pactum translaticivum juris sine actuali translatione, tunc juxta nostra principia daretur verus contractus absque translatione, & obligatione: atqui hoc est contra communem existimationem; nullus etenim validum contractum pronuntiat illum, in quo non intervenit obligatio, & juris translatio: ergo &c. Resp. disting. min. hoc est contra communem existimationem, quia connexivè se habent, & inseparabili nexu, contractus, & ejus effectus, nempe obligatio, & translatio juris, concedo; quia talis translatio sit essentia contractus, nego. Sicut in physicis nequit concipi actio, quia concipiatur terminus

nus actualiter productus; & in Theologicis, nequit concipi decretum Dei circa existentiam rei, quin concipiatur res actualiter futura; quin proinde, aut actio constituitur per terminum, aut decretum divinum per futuritatem formalem.

36 Objicies 6. contra 4. Contractus, & pactum æque patient: ergo pactum non est genus respectu contractus. Prob. antecedens: vel pactum inducit aliquam obligationem, vel nullam? Si nullam; non erit pactum, quia pactum, quod non obligat, nullum est; ac proinde non est pactum: si inducit aliquam? sic argitur: jus, & obligatio referuntur, hæcque ex illo oritur, sed pactum inducit aliquam obligationem: ergo transferre aliquod juris; subindeque est contractus. Resp. pactum inducere obligationem, non tamen ex iustitia, sed ex quadam decentia, constantia, & fidelitate, proindeque nullum jus transfert, neque parit obligationem juridicam, quæ si non adimpletur irrogat injuriam, violatque jus alterius.

37 Objicies 7.: juxta supra dicta, quæ in jure vocantur pacta nuda, sunt vere contractus: sed nullum jus transferunt: ergo non est de essentia contractus esse translativum juris. Prob. min. pacta nuda, neque actionum, ne-

que obligationem parient ex leg. juris gentium 7. ff. de Pactis ibi. *Igitur nuda pactio obligationem non parit, sed parit exceptionem;* & in alijs concordantibus; atqui si transferret jus, obligationem pareret: ergo &c. Resp. negata 1. min. disting. maj. probationis: non parient obligationem naturalem, nego: hæc enim sufficit ad contractum; civilem, subdisting. attento jure communi, concedo; attento jure municipalis nostri, imo juxta plerisque (de quo postea erit sermo) stando Juri Canonico, nego. Ad summum infertur, quod pacta nuda non sunt contractus civiliter attento Jure Cæsareo.

38 Objicies 8. promissio acceptata per nos est verus contractus: sed promissio potest non obligare ex iustitia, sed solum ex fidelitate: ergo potest dari contractus, qui non transferat jus. Prob. min. potest promissor velle se obligare solum ex fidelitate, & non ex iustitia; sed obligatio pendet à voluntate contrahentium: ergo potest promissio acceptata non obligare ex iustitia. Nego 1. min. & disting. maj. probationis: potest promissor &c. & illa promissio erit stricta promissio, nego; & erit purum pactum, concedo: igitur ut late diximus tract. de Promissionibus, cum promissioni strictè tali essentiale sit post acceptationem, transferre jus in promissarium, qui vellet promittere, & non se obligare, in re nollet promittere, sed jocari, sicut qui vellet nuncupare votum, & nollet obstringi obligatione exequendi rem voto promissam, in re nollet votare.

Disp. I. de Natura, & Contract. divisonibus. 41

39 Objicies 9. contractus pupilli non authorati v. g., cum sit nullus, non est contractus: sed tamen est translativus juris: ergo esse juris translativum non est de essentia contractus. Probatur min. in tali contractu datur mutus consensus contrahentium: sed talis consensus ex se habet vim transferendi jus, licet actu illud non transferat ob resistentiam legis: ergo &c. Resp. negando primam min., & disting. maj. probationis, datur mutus consensus contrahentium inhabilium ad contrahendum, concedo; habitium, nego; vel aliter: mutus consensus juridicè talis, nego. Mere physice, concedo: consistat solutio ex his, quæ diximus ad objectionem quartam.

40 Objicies 10. mera pollicitatio non est contractus: sed est translative juris: ergo definitio contractus ad non contractus extenditur. Prob. min. ex leg. Pactum 5. ff. de Pollicitationibus, ubi Ulpianus: *Pactum est duorum consensus, atque conventio: pollicitatio vero offerentis*

solus promissum: & ideo illud est constitutum, ut si ob honorem pollicitatio fuerit facta, quasi debitum exigatur, sed & caput opus, licet non ob honorem promissum persicere promissor cogatur, & est constitutum: at qui ad id, quod potest exigere ut debitum, datur jus, actio, & obligatio: ergo &c. Resp. 1. disting. maj. pollicitatio pura non est contractus, concedo; pollicitatio non pura, nego. Igitur pollicitatio mera nullam producit obligationem civilem, aut naturalem, nisi fieret Civitati, Universitati, Collegio, Ecclesie, vel Hospitali, ex leg. 1. Et per totum, ff. de Pollicitat. & ex textu in cap. Scimus 12. quæst. 1. in leg. Sciendum, §. Dictum ff. de Edil. edit. in leg. Nulla pollicitatione, Cod. de Contrah. & Commit. stipul. & ibi communiter DD. tam antiqui, quam moderni: cujus ratio est; quia in his casibus lex, Princeps, & Respublica suppleat acceptationem ob honorem publicum, &c.

41 Secundo resp. disting. aliter eandem primam maj. pollicitatio non est contractus, si sit pura, concedo; si fiat ob causam, ob quam induat rationem contractus onerosi, nego. Igitur in casu legis adductæ ad probationem, cum pollicitatio illa sit facta ob honorem, & quasi antidotalis, & remuneratoria, inducit

naturam contractus onerosi, proinde que parit actionem, & obligationem.

42. Obijcies 11. contractus adhuc postquam primo initus est, est vere contractus: sed postquam primo initus est, non est translativum juris: ergo &c. Prob. min. pactum translativum juris, est consensus contrahentium: sed talis consensus postquam primo initus est contractus, statim transiit: ergo non permanet. Urgetur aliter: contractus quasi habitualis, est verus contractus: sed hic non est pactum translativum juris: nam hoc est ipse actus contrahendi, qui solum in prima sui emissionis existit: ergo datur verus contractus, qui non sit translativus juris. Ad argumentum disting. maj. contractus permanet juridice, moraliter, & quoad effectus, concedo: permanet physice, & existentia non requisita, nego; & mutatis terminis, distincta minori, nego consequentiam. Sic enim attento rigore juris, vere dicitur dari legem, vel prohibentem, vel precipientem, etiam si lex sit actus voluntatis legislatoris, qui physice jam præterit; & dari vocam, religiosam professionem, matrimonium, & alia, eo solum, quod moraliter perseveret voluntas votantis, uxorati, & Religiosius: unde ad urgentiam disting. min.

sed non est pactum moraliter perlexrans, nego: physice existens, qua existentia post primum impertinens est ad naturam contractus, concedo.

SECT. II.

DIVISIONES CONTRACTUS expenduntur.

43. **A** rei definitionis, quæ in dissertationem vocatur, exordium sumendum esse, deindeque ejus divisionem tradendam, merito docuit Romanæ eloquentiæ Princeps Cicero libro 1. *Officiorum*, ac proinde postquam contractus definitionem præcedenti sectione reteximus, ad illius divisionem recte ducimur. Prius igitur contractuum, deinde pactorum, divisiones expendemus.

44. Sex sunt celebriores divisiones contractuum: prima est in *onerosum*, & *lucraticum*. *Onerosus*, qui etiam vocatur *reclprocus*, *mutuus*, *respectivus*, & *absolutus* est ille, ex quo utrimque jus transfertur, atque utrobique obligationem inducit, diciturque *onerosus*, quia onus utrimque imponitur; tales sunt Emptio, Venditio, Census, &c. *Lucraticus*, qui etiam appellatur *non mutuus*, *non reciprocus*, *non respectivus*, est, qui in unum dumtaxat contrahentem jus transfert, & in alium obligationem inducit, ac proinde unus solus

lu.

lucrativus jus & obligationem alterius; tales sunt donatio, promissio, &c.

45. Secundo dividitur contractus, in eum, per quem transfertur dominium plenum; non solum proprietatis, sed etiam utile, ut venditio, donatio, mutuum, &c. & in eum, per quem solum transfertur dominium proprietatis, ut donatio propter nuptias: & in eum, quo transfertur usufructus; non verò dominium proprietatis, ut feudum, emphiteusis, & superficies; & in eum, in quo transfertur solus usus, non verò usufructus, nec dominium, ut commodatum, & aliqua locationes, ut dum quis conducit equum ad iter faciendum; & tandem in eum, in quo traditur res solum ad securitatem, vel ut servetur, sine illius usu, ut ad aliam actionem; ut pignus, depositum, & hypotheca.

46. Tertio dividitur, juxta diversos modos, quibus contractus perficiuntur, in eum, qui perficitur scriptura, ut emphiteusis, & feudum; & in eum, qui verbis perficitur, hoc est, qui exigit determinatam verborum formaliam, ut stipulatio, acceptilatio, &c. & in eum qui, re ipsa, id est, traditione rei, exequitur, ut mutuum, depositum; & denique in eum, qui solo consensu celebratur manifestato per ali-

quod signum, quæcumque illud sit, ut Emptio, Venditio, Locatio, Conductio, & apud *Card. Delugo* hypotheca: constat hæc divisio ex *§ finali In fir. de Obligationibus*, ubi contractum & obligationem ex scriptura ortam, denud induxit Imperator, que ignota erat apud Antiquos J. C. ut constat ex *leg. 1. §. 1. ex leg. Ex maleficio leg. Obligator 5. ff. de Actionibus, & obligationibus*, ut optime notat Silius, de *Contractibus lib. 1. cap. 1. num. 1. Divisio hæc non subsistit attento jure nostro municipali; juxta quod ad nullum contractum requiruntur litteræ, nec determinata verba, ac per consequens, duplex hæc divisionis membrum non viget, ut expresse habetur *leg. 3. tit. 8. lib. 3. Ordin. quæ hodie est Lex 2. tit. 16. lib. 3. Novæ Collectionis*, quam postea commodius dabimus.*

47. Quarto dividitur contractus in *Nominatum*, & *Inominatum*. Primi sunt, qui relicto communi nomine *contractus* in nomen specificum transeunt, ut Emptio, Venditio, Locatio, Societas, & quotquot specifico gaudent cognominibus. *Inominati* sunt, qui non habent in se nomen proprium, & specificum; sed solum nomen commune *Contractus*, aut *pacti conventi*. Hi vero tot modis fieri possunt, quot sunt hominum præ-

Et

ci

cita: frequenter tamen ad quatuor reducuntur, nempe, *facio, ut facias: facio, ut des: do, ut des: do, ut facias*. Ad hos etiam reducuntur negativi, v. g. *do, ut non facias, &c.* Inter contractus nominatos, & innominatos plurimæ interveniant differentiz, quas brevi calamo perstringemus, quæque videri possunt apud Antonium Gomez tomo 2, Variarum cap. 8, per totum.

48 Primum discrimen est; quod contractus innominati non pariunt actionem, & obligationem civilem, si non vestiantur alia juris solemnitate (quomodo autem vestiantur postea extricabimus;) sed solum pariunt exceptionem ex *leg. 1. & ex leg. Juris gentium 7. §. Quæ pariunt, & §. Igitur nuda ff. de Pactis ibi quæ pariunt actionem, in suo nomine non consistunt: igitur nuda pactio obligationem non parit, sed parit exceptionem.* Nominati vero contractus, & actionem, & obligationem civilem producant. Secundum discrimen est, quod in contractibus nominatis non datur locus penitentiz, hoc est, nullus potest a contractu rescire; alii in innominatis potest rescire, qui ex sua parte rem adimplevit, si altera contrahens sit in mora.

49 Pro qua differentia diligenter, & opportune animadvertendum est cum Antonio

Gomez, ubi supra cap. 8, num. 20, quod si ille, qui adimplevit ex sua parte, nolit agere ad observationem contractus, vel interesse; sed velit dissolvere illum, ex *cap. Causa non sequuta*, potest petere rem, quam dedit conditione ob causam, ut deciditur expresse *leg. 1. vers. finali ff. de Rerum permut. & leg. naturalis §. 1. ff. de Prescriptis verbis*, ubi J. C. Paulus in terminis hoc decidit, consonant etiam *L. si sibi 1. Lex, cum precibus. ff. eodem*, atque etiam *Lex Municipalis 3. tit. 6. part. 5.* Ulterius circa hoc discrimen advertendum est, quod ille, qui ex sua parte adimplevit, potest agere ad dissolutionem contractus ex *cap. penitentia*: potest enim rem petere rem, quam solvit: Quod intelligendum est *re integra*, hoc est, antequam alter tradat, vel adimpleatur promissum, & antequam sit in damno, eo quod fecerit aliquas expensas in præparando implemento contractus ex sua parte, ex *L. Si pecuniam §. ff. de Condict. causa data*, & ibi communiter Interpretes.

50 Unde deducitur differentia, quæ intervenit in repetitione ex *cap. Causa non secuta, & ex cap. penitentia*: nimirum, quod prima habet locum post moram recipientis, qui noluit adimplere ex sua parte, sive maneat, sive non remaneat in dam-

no. Secunda verò locum habet *re integra*, nempe, dum recipientis non adimplevit ex sua parte, & non remanet in aliquo damno, ut aperte probat textus in dicta *leg. Si pecuniam §.* Neque doctrinæ huic obstat, quod ex contractu innominato (ut postea dicitur) oritur obligatio naturalis, & hæc impedit repetitionem soluti ex *leg. Naturaliter 12. ff. de Condict. indeb. & aliis*; nam respondetur, quod LL. illæ loquuntur, quando obligatio naturalis est simplex, non verò quando est respectiva, ut in nostro casu tueretur DD.

51 Insuper advertendum est, quod ex contractibus innominatis, unus solus habet nomen proprium, nimirum *permutatio*, nempe, dum species pro genere, vel genus pro specie datur ab utraque parte, & continetur sub contractu *do, ut des*. Permutatio igitur convenit cum contractibus innominatis, in eo, quod, ut ex illo oriatur actio, & obligatio civilis, requiritur interventus rei, & implementum, ex una parte: differt tamen 1. quia habet nomen proprium, ut constat ex *titulis ff. & Cod. de Rerum permut. ex leg. Naturalis §. ff. de Prescriptioe verborum*. 2. quod habet maximam similitudinem cum contractu emptionis, & venditionis ex *leg. 1. & 2. Cod. de Rerum permut. & aliis*. 3. quod, si-

cut in contractu emptionis, & venditionis transfertur verum, & proprium dominium, & usufructus; ita in permutacione ex *leg. 1. de Publiciana, & leg. Sequitur ff. de usufructu*, quod sicut in contractu emptionis, & venditionis habet locum evictio, & actio redhibitoria, & *quantum minoris*, ita in permutacione; textus in *leg. Si permutaciones Cod. de Evict. & leg. Sciendum §. penultimo ff. de Edil. edict.* Alias differentio inter contractus nominatos, & innominatos commodius dabimus paulo infra, dum pacta nuda; & vestita referabimus, nam eadem ferme sunt utriusque.

52 Quinto dividitur contractus in *Bona fidei, & stricti juris*. Hæc divisio coincidit cum antecedenti, & cum divisione in *pactum nudum, & vestitum*; nam contractus nominati, & pacta vestita communiter censentur *bonæ fidei*: innominati verò, & pacta nuda, ferè sunt *stricti juris*. Contractus igitur *bonæ fidei* sunt illi, in quibus potest Judex multa ex æquo, & bono pro una parte decernere, etiam si in conventionione id non fuerit expressum, dummodo æquitas postulet, quod exprimeretur. *Stricti juris* sunt, in quibus Judex debet attendere ad verba contrahentium, quin integrum sit illi, aliquid pro suo arbitratu inret-

pretari, & tales sunt adhuc ex contractibus nominatis *stipulatio, fundum, Emphyteusis, & promissio liberalis.*

53 Tandem contractus, & pactum dividitur celeberrima divisione in *pactum nudum, & Vestitum*, seu legitimum. Nudum est pura conventio nullo juris adminiculo fideiata, ut obligatio nem pariat. Vestitum est, quod habet hanc firmitatem, sive ad miniculum a iure. Pactum nudum multis modis fit legitimum, seu vestitur: primo, per adhaerentiam alteri contractui nominato ex *leg. Juris gentium 7. ff. de Pactis*; hinc vero pacta, quae alijs contractibus adjunguntur, vocantur *vulgariter conditiones, & Conciertos de los Contratos*. Ceterum, ut pactum nudum dicatur adiacere contractui, debet statim post illud celebrari; nam si fiat ex intervallo, non evadet legitimum, ut habetur expresse *leg. Bone fidei, Cod. de Pactis*: sed circa vestimentum hoc est subtilis in jure quaestio, postea per otium decidenda.

54 Secundo vestitur pactum rei traditione, seu adimpletione pacti ex una parte ex *leg. Naturalis §. 1. ff. de Praescript. verb. leg. 1. ff. de Rerum permutatione, & Cod. eodem fere per totum, & repetita leg. Juris gentium §. 1. ff. de Pactis*. Tertio vestitur pactum per stipulationem, quae fit

per interrogationem stipulantis, & responsionem promittentis; hoc modo: *spondes? spondeo.* Textus in *leg. cum proponas la segunda, Cod. de Pactis, & leg. Ex placito, ff. de Rerum permutatione*. Quarto vestitur scriptura, ex sententia *Barboli, Baldi, & Principum Jurisfarum*. Quinto juramento. Sexto *Privilegio legis* faventi alicui contractui nudo, ut simplici promissioni dotis favent *lex Ad exactionem Cod. de dotis promissione*. Similiter nudum pactum de donando, quod antea inefficax erat, nova *Justiniani Legge* utile est, quantumcumque simplex ex *leg. Si quis argentum 2. §. finali Cod. de Revoc. Donat.* Tamque datur *condictio* ex *Legge*. Alia pacta nuda enumerat *Ponate tract. 5. disp. 16. sect. 6.* quae speciali legum privilegio vestiuntur, & *Di. Gonzalez in caput 1. de Pactis.*

55 Ultima, & praecipua differentia inter pacta nuda, & vestita, ea est, quae inter contractus nominatos, & innominatos, nempe, quod vestita actionem, & obligationem civilem pariunt; pacta vero nuda solum pariunt exceptionem, ex textu expresso in repetita *leg. Juris gentium*. Hoc autem discrimen solum viget jure civili; nam stando juri, quo utimur Hispani, neutriquam subsistit, nam quodlibet pactum quantumvis nudum

actionem, & obligationem pariter ex praelegata *leg. 3. Titul. 8. libro 3. Ordin.* quae hodie est *lex 2. tit. 16. libri 5. Nova Recollectionis*, cujus verba commodius sect. sequenti tradentur.

56 Ratio autem cur jus civile actionem pactis nudis negaverit, est, ne lites nimium excrecerent; nam, cum in illis non datur determinata formula verborum, nec paritas alterius contractus ejusdem speciei, nec ulla solennitas juris, non potest Jurex facile discernere, an pactum fuerit validum, an non? subindeque, ut jus compelleret contractentes ad incedendo contractus, juxta solennitates legum, ideo de negavit actionem pactis nudis: ceterum, cum experientia compertum fuerit, hoc potius dolos, & injustitias fovere, quam lites rescindere, restituta est actio pactis nudis in jure municipali nostro. At vero, ut bene notat Haunoldus noster, adhuc ex jure civili potest contrahens extra-judicialiter adire judicem, ejusque officium implorare, ut ex officio, & non ad petitionem civilem partis, pactum servare faciat. Atque ita intelligitur edictum illud *Legis 1. §. 7. ff. de Pactis*, ubi Praetor ait: *Pacta conventa, servabo, & Ulpianus ibidem hujus edicti aequitas naturalis est. Quid enim tam congruum fidei humanae, quam ea, quae in-*

ter ipsos placuerat, servari? Ubi solum conceditur occulta imploratio officii Praetoris.

57 Quia tamen aliqua sunt circa hucque dicta emergentia dubia, quaestionesque non parum ab Interpretibus controversae, ideo eas sectionibus sequentibus placuit sejunctim pertractare.

SECT. III.

UTRUM PACTA NUDA, & contractus innominati actionem pariunt attentio Jure Naturali, & Canonico?

58 PACTUM, prout ad praesens attinet punctum, vel potest esse de petendo, quod & *promissorium* appellatur, vel de non petendo: hoc posterius obligationem non parere, sed exceptionem pliquam compertum est; quoniam hoc pacto non agitur, ut alter alteri obligetur, sed ne alter ab altero, id quod debetur, petat. Subindeque quaestio solum est de pacto nudo promissorio; an obligationem producat? De quo indubitatum est ex supra factis, neque obligationem, neque actionem civilem parere; solumque ambiguitur de obligatione naturali, & Canonico jure inspecto.

59 Neque itidem in eodem hujus edicti aequitas naturalis vocamus, utrum de jure nostro municipali pacta nuda actionem, & obligationem

nem producant? Pro explorato etenim est illam parere; ex *textu expresso in praedicta leg. 3. tit. 8. lib. 3. Ordinarum*, quae hodie est *lex 2. tit. 16. lib. 5. Novae collectionis*, cujus verba sunt: *Parciendo, que alguno se quis obligar á otro por promission, ó por algun contrato, ó en otra manera sea tenido de cumplir aquello, á que se obligó; y no pueda poner excepcion, que no fue fecha estipulacion, que quiere decir prometimiento con cierta solemnidad de derecho, ó que fue hecho el contrato, ó obligacion entre ausentes, ó que no fue fecho ante Escriuano publico, ó que fue fecho á otra persona privada en nombre de otro entre ausentes, ó que se obligó alguno, que daría á otro, ó baria alguna cosa. Mandamos, que todiavia valga la dicha obligacion, y contrato que fue fecho en qualquier manera, que parezca, que uno se quisó obligar á otro; qua lege, pactis omnibus quantumvis nudis civilis actio conceditur, & ita fert praxis, & consuetudo in iudiciis.*

60 Circa obligationem naturalem prima sententia negat, obligationem naturalem ex nuda conventionem oriri. Ita Juristae aliqui cum Connano *lib. 5. Commen. 1. Giphano ad rubricam de Obligat. & Acti*. Secunda obligationem naturalem

illis concedit; & hæc est communis Interpretum cum *Ant. Fab. in Rat. ad leg. 7. §. 4. ff. de Pactis*, *Ant. Gom. tom. 2. Variarum. cap. 8. num. 4. & cap. 9. num. 2. in fine.*

61 Circa 2. partem sectionis titulo propositam, nimirum, utrum de Jure Canonico ex pacto nudo oriatur actio? Affirmant haud ignobiles Canonistæ, & Jurisconsulti, *Covarrub. in relectione cap. Quomvis pactum, part. 2. §. 4. num. 24. Hostiens. in cap. 1. de Pactis*, *Ant. Gom. lib. 2. Variarum. cap. 9. num. 2. Greg. Lop. in l. 3. tit. 16. part. 5. Gutierrez, de Juramento part. 1. cap. 34. & plurimi alii*. Secunda absolute negat pactis nudis actionem inspecto Jure Canonico. Ita *Ant. Fab. in leg. 7. §. ait Pretor. Alciatus lib. 5. paradox cap. 3. Faquines lib. 7. controvariarum cap. 1004 Hunius volum. 1. disp. 6. de Pactis, quæst. 75. D. Gonzal. in cap. 1. de Pactis*. *Noller Haunoldus. tom. 3. tract. 8. cap. 1. controversia. 5. num. 42.*

62 Dico 1.: pacta nuda naturalem obligationem pariunt. *Prob. 1. ex lege In his verò 54 ff. de solut. ubi Ulpianus aperte decidit usuras ex pacto naturaliter deberi, ex quo sic arguitur, ex pacto nudo usurario obligatio naturalis nascitur, nam, ubi naturale debitum est, & obliga-*

tio

tionem naturalem necesse est dari, cum hæc sit causa debiti: atqui pactum usurarium minus favorabile est, quam alia pacta: ergo multo magis in alijs pactis naturalis obligatio nascitur. *Prob. 2. ex leg. 1. leg. 7. §. ait Pretor. ff. de Pactis, & leg. 7. & leg. 9. C. eodem, in quibus aperte deciditur, pacta nuda servari deberi, quæ neque contra leges, neque dolo malo inita sunt: atqui quod jure gentium, & æquitate naturali servandum est, eodem jure efficax est ad naturalem obligationem inducendam: ergo pacta nuda naturalem inducunt obligationem.*

63 *Prob. tertio: quod ex pacto nudo solvitur, repeti non potest ex leg. 21. C. de Pactis, leg. 59. §. final. ff. Ad Trebellianum leg. inter 26. §. filia, ff. de Pact. dotal; atqui, ubi nec naturalis subest obligatio, ibi datur repetitio soluti: ergo in pacto nudo, quod solutum est, naturaliter debetur. Probatur quartò: Ideò iuxta adversarios naturalis obligatio ex tali pacto non oriretur, quia cum pactum sit omninò gratiosum, & promissio proflus spontanea, nequit in damnum promittentis illum obligare, ut promissis flet; sed hæc ratio est nulla: ergo &c. *Prob. minor, ex regula juris in leg. Sicut, C. de Obligat. & Acti. Ea, quæ ab initio sunt voluntari-**

tit, expofitacio sunt necessitatibus, infuper, licet donatio fiat nuda conventionem ex mera liberalitate donantis ex §. Alia Inff. de Donat. leg. Si quis argentum, C. eodem tit. tamen penitentiam non admittit: ergo quod pactum nudum liberaliter sit conceptum, &c.

64 Dico secundo: de Jure Canonico ex nudo pacto actio non oritur. *Prob. primo. Quorics Jus Canonicum à jure Civili aperte non dissentit, non est discrimen aliquid inter utrumque constitutum ex cap. 1. & 2. de Novi operis nuntiatione; correctio enim facile admittenda non est ex cap. cum expedit de elect. in 6. & aliàs, dum Jus Canonicum jure Civili derogat, sæpe hoc expræ significat, vel saltem aliquomodo innuit, arguimento cap. Quomvis de Pacti. in 6. cap. Dilecti de iudiciis, & alit; sed nullibi in Jure Canonico exprimitur, aut innuit, Jus Canonicum à Jure Civili quoad præsens punctum decidere, ut argumentorum solutione patebit: ergo tenendam est ex pacto nudo, actionem non oriri ex Jure Canonico.*

65 *Prob. secundo: Si ex pacto nudo oriretur actio, non esset necessarium remedium extraordinarium ad illius observationem; atqui ad pacti nudæ observationem necessarium est*

G

rea

Tract. I. de Contract. in genere.
 remedium extraordinarium: ergo &c. Prob. minor: ad talem observationem necessaria est denunciatio Evangelica ex cap. *Novit de iudiciis*; insuper officium Iudicis ex cap. *final. de Foro compet. in 6.* Ulterius necessarium est, quod creditor debitorem provocet, dum instrumentum factum est sine expressione causæ ex cap. *Si cautio 4. de Fide Instrum.*: atqui hæc omnia sunt remedia extraordinaria: ergo ad pacti nudi observationem necessarium est remedium extraordinarium.

66 Prob. tertio, ab eversione præcipui fundamenti adversariorum: idè ex Jure Canonico pactum nudum actionem pareret, quia in cap. 1. & cap. 3. de Pactis expresse injungitur, quod pacta servantur, & quod ea, quæ promittuntur opere compleantur: atqui eidem generalibus verbis utitur Jus Civile, tum leg. 1. tum leg. juris Gentium 7. §. ait Prætor. ff. de Pact. tum Imperator leg. fin. C. eodem titul. quin ex his conficiatur ex nudo pacto, actionem nasci ex Jure Civili: ergo fundamentum hoc nihil probat.

67. Probatur quarto, eversione aliud ex præcipuis fundamentis oppositæ sententiæ: idè ex nudo pacto actio oriretur Jure Canonico, quia hoc semper amplectitur æquum, &

bonum ex cap. *Dilecti de iudiciis*, nihilque magis consentaneum est æquitati, quam quod pacta servantur ex repetita leg. 1. ff. de Pact. & leg. 1. ff. de Constit. pecun.: atqui etiam Jus Civile æquitatem sequitur ex leg. 20. de Reg. Juris leg. 1. leg. 8. ff. de Just. & Jure, leg. 8. C. de iudiciis, & tamen atrento Jure Civili ex pacto nudo actio non oritur: ergo licet Jus Canonicum æquitatem sequatur, &c.

SUBSECT. UNICA

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

68. **O**BJICIES 1., contra 1., sæpe repetitam leg. 7. §. 4. ff. de Pact. ubi Ulpianus: *Cum nulla subest causa propter conventionem, hic constat, non posse constitui obligationem; igitur nuda pactio obligationem non parit, sed parit exceptionem*: ergo nulla omnino obligatio oritur ex pacto nudo. Secundo: licitum est contrahentibus nudo pacto resilire à contractu re integra: sed non liceret, si maneret obligatio naturalis: ergo hæc non manet. Ad argumentum respondeo, negando consequentiam: in dicta enim lege solum quærebatur, ex quibus conventionibus obligatio civilis nascatur? & responderet Ulpianus sub distinctione: aut pact-

pactum habet nomen proprium, aut Synallagma (hoc est causam), aut ab utroque est nudum. Si nomen habet, vel eo deficiente habet causam, obligationem civilem parit; sin verò nec nomen proprium, nec synallagma habet, sed nudum est, non parit obligationem, nec civilem. Secundo responderetur, prout fufius dicemus tractatu de Testamentis disp. 1. sect. 2. subsect. 3. hoc nomen obligatio absolute sumptum in jure, solum significare obligationem civilem. Ad 2. distinguo maj.: licitum est, &c. ita ut jus approbet resiliendam, nego; ita ut solum illam permittat, ne litres exuberent, concedo: Jus non assinit pacto nudo, sed nec resilit ipsi: & ut elideret obligationem, debebat positive resilitere.

69. **O**BJICIES 2. Si ex pacto nudo oriretur obligatio naturalis, promissor magno suo damno teneretur sine causa solvere, quod promissit: sed æquitas naturalis non patitur, ut, quis detrimento suo alium locupletet non interveniente causa: ergo &c. 2. nuda pactiones plerumque proficiuntur potius ab ostentatione, aut inconsideratione, quam à seria voluntate: ergo Promissor non debet adstringi, ut cum periculo suo teneatur adimplere promissum. Hæc sunt fundamenta, quæ mag-

na verborum pompa pro sua sententiâ exaggerant Connanus, & Giphanius.

70. Ad quæ facile responderetur. Ad 1. distinguo majorem: Promissor magno suo damno sponte sua, & propria sua voluntate sibi præfinito, concedo: aliunde, & independentè à suo arbitrio proveniente, nego. Cum ergo ipse sibi sponte legem dixerit, sibi imputet, quod damnum patiatur, nam ut jam diximus ex leg. *Sicut, C. de Obligat. & Act. ea, quæ ab initio sunt voluntatis, ex postfacto sunt necessitatis*. Ad 2. respondeo negando antecedens, quin potius præsumendum est, promittentem noluisse ludere, sed potius rem serio egisse; quod si fortassis ostentationis gratia spondidit, tunc adversus illum interpretationem fieri oporteret ex leg. 39. ff. de Pactis.

71. **O**BJICIES 3.: si pacta nuda obligationem naturalem pariunt, pariunt etiam actionem civilem: sed hanc neutiquam pariunt, ut dictum, est in jure: ergo nec naturalem obligationem. Prob. major 1. ex leg. *Naturalis, 10. ff. de Obligat. & Act.* ubi Paulus inquit: *naturales obligationes, non eo solum æstimantur, si actio aliqua earum nomine competit, etiam eo, si soluta pecunia repeti non possit*. Idem, & eidem verbis repetit Julianus

in leg. Fideiussor. 16. §. 4. ff. de Fideiussoribus. Ex quibus fit: arguitur: juxta prædictos textus, obligatio naturalis dignoscitur ex duplici capite; 1. si actionem pariat. 2. si soluti repetitionem impediatur: ergo quia, ubi datur obligatio naturalis, civilis actio enascitur: 2. Prob. illa major ex leg. Cum amplius 34. ff. de Reg. Jur. ubi idem Paulus ait: *is natura debet, quem jure gentium dare oportet*: ergo qui naturali tenetur obligatione, potest civiliter cogi ad damnum solvendum: ergo in illum datur actio civilis.

72. Respondeo negata 1. majori ad 1. illius probationem relicta plurimis Interpretum solutionibus, quæ omnino displicent, distinguo majorem: Naturalis obligatio ex duplici capite dignoscitur, ita ut utrumque caput semper comitetur omnem obligationem naturalem, nego: ita ut aliquando solum ex speciali jure primum caput comitetur actionem naturalem, concedo. Igitur, cum indubitati juris sit, ex obligatione naturali regulariter non nasci actionem ex leg. Stibum 95. §. 4. ff. de Solutionibus, ubi Papinianus inquit: *naturalem obligationem solum æquitatis vinculo sustineri*, quod etiam diversis verbis scribit Jurisconsultus Paulus leg. 1. §. 15. ff. ad Leg.

Falcid., manifestè deducitur, objectas leges non tribuere actionem civilem, tanquam effectum necessarium obligationi naturali; sed solum aliquibus obligationibus, in quibus ex singulari jure actio enascitur, ut in leg. 5. ff. de Auct. Tutorum, ubi ex naturali obligatione, qua pupillus sine tutore contrahens est locupletior factus, actio datur, & sic de aliis.

73. Ad 2. probationem ejusdem majoris respondeo distinguendo verba legis: *is natura debet, quem jure gentium dare oportet* vinculo civili, nego: vinculo naturali, concedo. Ex obligatione pure naturali vinculum promissori inicitur, licet non tam forte illud sit, ut ad actionem procurandam sit validum ex dicta leg. 95. §. 4. ff. de Solut. & leg. 1. §. 17. ff. ad Legem Falcid.

74. Obijcies 4. contra 2. ex cap. 1. de Pactis, ubi cum Antigonus Episcopus Madurensis pactum inisset cum Episcopo Optantio, circa divisionem Dicecesum, & Optantius pacto non sterisset, Antigonus contra eum querimoniam exposuit coram Africano Concilio, & Universis (Patres scilicet Concilij) dixerunt: *pax servetur, pacta custodiantur*: ergo attempto jure Canonico, pacta nuda pariunt actionem. Varie huic textui à Doc-

toribus respondetur: primo ergo respondeo, distinguendo textus verba: *pacta custodiantur* secundum naturam à legibus præscriptam, concedo; supra, vel contra, nego. Solum ergo ibi innotuit, ut pacta ferventur juxta legum præscripta, ita ut quædam pacta ferventur per actionem, quædam per exceptionem; nam etiam jure Civili pacta servari jubentur leg. 1. & 7. §. ait Prator, ff. de Pactis leg. 29. C. eodem, leg. Si quis in conscribendo, Cod. de Episcopis, & Clericis, quin exinde liceat inferre, jure Civili pactum nudum actionem inducere.

75. Secundo respondeo, pactum in prædicto capite non fuisse nudum, sed in scripturam redactum, ut aperte constat ex verbis illis *Manuscriptiones nostræ, &c.* Alii obligatio ex litteris contracta non est nuda, & ex ea actionem dari indubitati juris est, ex leg. Non figura, ff. de Obligat. & Auct. leg. Si vero, §. Si post ff. mandati: leg. nomen 33. leg. qui filium 26. ff. de Legatis 3. & pluribus aliis. 3. potest responderi quod licet pactum fuisset nudum, & licet fuisset divisionis Episcopatum, quod ex se actionem non producit ex leg. Si divisionem 15 C. de Pactis: & leg. divisionis 45. ff. eodem, cæterum cum in casu textus Antigonus pactum in-

pleverit, tunc ex illo nascitur actio præscriptis verbis, textus in leg. Cum Pater 77. §. Heredes 18. de Legatis 2. leg. Si Filius 20. §. Si par leg. qua parte 32. ff. Familia erisum 12. & aliis.

76. Obijcies 5. ex cap. 1. de Judiciis, ubi ob nudam promissionem comparendi in judicio cogitur promissor comparere: ergo ex jure Canonico, pactum nudum actionem producit. 2. ex pacto nudo accedente juramento otitur actio ex leg. licet, ff. de Liberali causa, leg. Ut juris-jurandi, ff. de Operis libert. cap. Cum contingat de jure-jur. cap. licet, cap. Quamvis de Pactis in 6. atqui juxta Canonicum inter simplicem loquelam, & iuramentum nullum agnoscit discrimen ex cap. Juramenti, 22. quæst. 5. cap. Prævenit de Fideiussoribus: ergo pactum nudum actionem parit.

77. Respondetur distinguendo antecedens argumenti; ob nudam promissionem jure speciali sulcitam, concedo: nullo jure sulcitam, nego. Igitur dum quis promittit in judicio, vel ejus acta comparare, vel quid prællare, tunc actio datur ex leg. Cum pro quo. ff. de in jus vacando, nec simul partis, & Judicis personam illudere videatur, sicut mulier; quæ vellejano beneficio renuntiare non potest, tamen si id in judicio faciat, renun-

nunciatio tenet ex communi Interpretum sententia ad leg. fin. §. fin. ff. ad Vellejan. Ad 2. concessa majori, distinguo minorem; nullam agnoscit discrimen in genere obligationis, concedo: in illius qualitate, nego. Vel aliter, nultum agnoscit discrimen quoad observantiam in foro interno, transeat quoad externum, & r. medium, quo illis obligationibus subvenitur, nego.

78 Itaque, dum Capitulum Juramenti 22. quæst. 5. nullum agnoscit discrimen inter simplicem loquelam, & juramentum, loquitur quoad reatum culpæ; quia sicut in juramento, ita in verbis, nulla debet reperiri perfidia, mendacium nullum; licet gravius peccet perjurus, quam mendax; quia iste homines, ille etiam Deum fallere tentat. Cæterum simplicem loquelam longe, & lateque à juramento differre mille locis, & exemplis liquet ex leg. 1. & Auth. Sacramenta Puberam, C. si adversus vendit cap. Rescripto, cap. Querelam Capitulo Debitores, cap. Cum ad nostram, cap. Cum contingat de Jure-jur. cap. Licet mulieres eodem tit. in 6. cap. Quamvis pactum de Pactis in 6.

79 Objicies 6. Scopus Juris Canonici, est vitare peccata, & peccandi occasionem amovere: atqui, qui pactum nudum non

servat, peccat; nam grave piaculum est fidem fallere ex leg. 1. ff. de Constit. Pecum. : ergo &c. 2. Jus Canonicum æquitatem sequitur ex cap. Dilecta de Judiciis; atqui æquitas decernit, ut promissa nuda serventur ex leg. 1. ff. de pactis: ergo &c.

80 Respondeo ad argumentum distinguendo majorem: Scopus Juris Canonici est vitare peccata præcisè per concessionem actionis, nego: aliis remediis, ut denunciatione Ecclesiastica, vel data exceptione, vel Ecclesiastica disciplina, &c. concedo. Ad 2. distinguo minorem: æquitas decernit, ut promissa nuda serventur solum beneficio actionis, nego; aliis beneficiis, concedo. Jus etiam Civile æquitatem sequitur leg. 90. ff. de Reg. Jur. leg. 2. ff. de Just. & Jur. leg. 8. C. de Judiciis, & tamen non concedit actionem nudis promissis.

81 Objicies 7. ex Concilio Toletano, cujus decretum insertum est in cap. quicumque 12. quæst. 2. tenentur Episcopi solvere, quod in remunerationem promississet: ergo ex nuda promissione, &c. 2. ex cap. Judicant de Testamentis, ubi jubet Pontifex, solvere legata relicta nudis verbis: sed hæc Jure Civili actionem non pariunt ex leg. Si ex imperfecto, ff. de Legatis 3. & aliis: ergo, &c. 3. ex cap. Relatum de

Disp. I. de Natura, & Contract. divisionibus. 55
de Præbendis, ubi Alexander III. injungit Archiepiscopo Cantuariensi, ut promissam præbendam promissario conferat: ergo nuda promissio actionem producit.

82 Ad argumentum distinguo consequens: ergo ex nuda promissione facta remuneratorio causa, qualis est illa, de qua in prædicto decreto agitur, concedo: non remuneratoria, nego. Promissio igitur facta ob obsequium Ecclesiæ præbitum actionem parit, ut probat textus in leg. 1. C. de Suffrag. ut late evincit, & erudite firmat Doctor Gonzalez in cap. 1. de Pactis, num. 18. Ad 2. respondeo distinguendo majorem: jubet legata solvere tanquam fideicommissa, concedo: præcisè ut legata nego. Legata igitur in eotextu debentur tanquam fideicommissa, ut in leg. ultima, C. de Fideicommiss. & ita interpretatur prædictum textum Barbosa.

83 Ad 3. respondeo distinguendo consequens: ergo nuda promissio de re, quam ipse promissor aliunde tenebatur præstare, concedo de re, quæ cæteroqui non debebatur præstari, nego. In objecto capite, Archiepiscopus in Canonico instituitur promissarius, & cum ex juris dispositione ex cap. Consultationibus de Donationibus, & tenet noster Sanchez, lib. 7. in Decalogum cap. 2. qui aliquem

Contract. divisionibus. 55
in Canonico accepit, & in fratrem, teneatur illi præbendam designare; ideo in tali textu compellitur Archiepiscopus adimplere promissum, quæ aliunde, etiam absque promissione tenebatur exequi. Mitto alia argumenta, quæ ex prædictis nullo negotio solvuntur.

SECT. IV.

UTRUM PACTA IN continentibus adjecta contractibus, non solum bonæ fidei, sed etiam stricti juris actionem producant, & quanam sit illa actio?

84 **N**ODUM, quem in præsentis extricandum suscipimus, nec levi quidem manu à Theojuris tactum reperio; imò, & à plurimis Juris Interpretibus ex professo solum non offendo; à celebrioribus, & acutioribus subtiliter, & exapicibus Juris exagitari, quorum vigilia premens, placuit peractum vinculum istud dissolvere: quod, ut clarius eveniat, rem totam per varias trademus subsecutiones.

*** **